

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

LƯƠNG TRIỆU VŨNG

**GIẢI PHÁP QUẢN LÝ TÀI NGUYÊN RỪNG BỀN VỮNG
VƯỜN QUỐC GIA DU GIÀ - CAO NGUYÊN ĐÁ
ĐỒNG VĂN, TỈNH HÀ GIANG**

Ngành: Phát triển nông thôn

Mã ngành: 8 62 01 16

LUẬN VĂN THẠC SĨ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN

Người hướng dẫn khoa học: TS. Bùi Đình Hòa

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tác giả xin cam đoan đây là kết quả nghiên cứu của tác giả. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào.

Tác giả xin cam đoan rằng, mọi sự giúp đỡ trong quá trình thực hiện luận văn đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận văn đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả

Lương Triệu Vững

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được hoàn thành tại Trường Đại học Nông Lâm - Đại học Thái Nguyên theo chương trình đào tạo cao học, chuyên ngành phát triển nông thôn, niên khoá 2016 - 2018. Trong quá trình học tập cũng như hoàn thành bản luận văn thạc sỹ này, tác giả đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ của Ban giám hiệu, Khoa Sau đại học và các thầy, cô giáo Trường Đại học Nông Lâm, các bạn bè đồng nghiệp và địa phương nơi tác giả thực hiện nghiên cứu. Nhân dịp này tác giả xin chân thành cảm ơn về sự giúp đỡ quý báu và hiệu quả đó. Trước tiên, tác giả xin đặc biệt cảm ơn TS. Bùi Đình Hòa – người hướng dẫn khoa học, đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn tác giả trong suốt quá trình thực hiện luận văn này. Xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, Khoa Sau đại học và các thầy, cô giáo Trường Đại Học Nông Lâm đã giảng dạy, cung cấp kiến thức và giúp đỡ tác giả hoàn thành khoá học. Tác giả cũng xin cảm ơn Lãnh đạo Chi cục Kiểm lâm, Chi cục Lâm nghiệp Hà Giang, Lãnh đạo Ban QL Vườn quốc gia Du Già – Cao nguyên đá Đổng Văn, các bạn bè đồng nghiệp và địa phương nơi tác giả thực hiện nghiên cứu đã tạo điều kiện thuận lợi trong quá trình học tập cũng như hoàn thành luận văn. Xin cảm ơn Sở Nông nghiệp và phát triển nông thôn tỉnh Hà Giang; các phòng, ban, UBND các xã thuộc các huyện Vị Xuyên, Bắc Mê, Yên Minh và một số hộ nông dân trên địa bàn nghiên cứu đã tạo điều kiện, cung cấp thông tin và số liệu giúp tác giả hoàn thành bản luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả

Lương Triệu Vững

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
3. Những đóng góp mới, ý nghĩa khoa học hoặc thực tiễn	2
3.1. Đóng góp của luận văn.....	2
3.2. Ý nghĩa khoa học, thực tiễn	2
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Cơ sở lý luận của đề tài	3
1.1.1. Các khái niệm cơ bản.....	3
1.1.2. Lý do phải phát triển rừng bền vững.....	7
1.1.3. Quan điểm phát triển rừng bền vững	8
1.1.4. Cơ sở pháp lý	9
1.2. Cơ sở thực tiễn	11
1.2.1. Tình hình phát triển tài nguyên rừng bền vững trên thế giới.....	11
1.2.2. Tình hình quản lý bền vững tài nguyên rừng ở Việt Nam	14
1.3. Tổng quan các công trình nghiên cứu có liên quan	23
CHƯƠNG 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	25
2.1. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	25
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu.....	25
2.1.2. Phạm vi nghiên cứu.....	25
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	25
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	25
2.3.1. Cách tiếp cận và quan điểm nghiên cứu của đề tài	25
2.3.2. Phương pháp thu thập thông tin	27
2.3.3. Phương pháp phân tích thông tin và xử lý số liệu.....	28
2.4. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu	28
CHƯƠNG 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	29
3.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu.....	29

3.1.1. Điều kiện tự nhiên	29
3.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	32
3.1.3. Hiện trạng kết cấu hạ tầng.....	36
3.2. Thực trạng quản lý tài nguyên rừng và đa dạng sinh học tại Vườn quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn	37
3.2.1. Hiện trạng rừng và các loại đất đai	37
3.3. Phân tích SWOT cho công tác bảo vệ và quản lý tài nguyên rừng Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn.....	81
3.4. Đề xuất một số giải pháp nhằm quản lý bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn.....	83
3.4.1. Mục tiêu phát triển bền vững tài nguyên rừng.....	83
3.4.2. Một số giải pháp nhằm quản lý bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn	85
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	93
1. Kết luận	93
2. Kiến nghị.....	94
TÀI LIỆU THAM KHẢO	95

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

VQG	: Vườn Quốc Gia
QLBVR	: Quản lý bảo vệ rừng
BQL	: Ban quản lý
BTTN	: Bảo tồn thiên nhiên
ĐDSH	: Đa dạng sinh học
PCCC	: Phòng cháy chữa cháy
UBND	: Ủy ban nhân dân
DLST	: Du lịch sinh thái

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Cơ cấu dân số, mật độ dân số	32
Bảng 3.2. Thành phần dân tộc các xã có diện tích VQG	33
Bảng 3.3. Hiện trạng rừng và đất đai Vườn quốc gia	38
Bảng 3.4. Diện tích đất lâm nghiệp vùng VQG phân theo xã	39
Bảng 3.5. Hiện trạng trữ lượng rừng vùng Vườn quốc gia.....	40
Bảng 3.6. Thành phần thực vật Vườn quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn.....	44
Bảng 3.7. Thành phần loài động vật Vườn quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn.....	46
Bảng 3.8. Nhân lực VQG Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn	49
Bảng 3.9. Hiện trạng sử dụng đất VQG phân chia theo phân khu chức năng	51
Bảng 3.10: Diện tích phân khu bảo vệ nghiêm ngặt	52
Bảng 3.11. Phương thức quản lý đối với phân khu bảo vệ nghiêm ngặt	54
Bảng 3.12. Thực trạng khai thác lâm sản từ phân khu bảo vệ nghiêm ngặt	55
Bảng 3.13. Diện tích phân khu phục hồi sinh thái	56
Bảng 3.14. Phương thức quản lý đối với phân khu phục hồi sinh thái	57
Bảng 3.15. Quy mô vùng đệm	59
Bảng 3.16. Diện tích đất đai vùng đệm vườn quốc gia.....	60
Bảng 3.17. Thống kê diện tích bảo vệ và chăm sóc rừng qua các năm	62
Bảng 3.18. Tổng hợp vốn đầu tư phân theo nguồn vốn	70
Bảng 3.19. Tổng hợp vốn theo hạng mục đầu tư.....	71
Bảng 3.20. Các mối đe dọa trực tiếp tới Vườn Quốc Gia.....	73

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Vườn Quốc gia Du Già – Cao nguyên đá Đồng Văn được thành lập theo quyết định 1377/QĐ-TTg ngày 18/8/2015, trên cơ sở sáp nhập Khu bảo tồn thiên nhiên Du già và Khu bảo tồn loài và sinh cảnh Vọc mũi hếch Khau Ca. Đây là khu vực có tính đa dạng sinh học cao, có nhiều loài động thực vật quý hiếm như: Vọc mũi hếch - *Rhinopithecus avunculus*, Vọc đen má trắng - *Trachypithecus francoisi*, Sơn dương - *Capricornis sumatraensis*, Bách xanh - *Calocedrus macrolepis*, Bách xanh núi đá - *Calocedrus rupestris*, Nghiến - *Excentrodendron hsienmu*, Đinh - *Markhamia stipulata*,... Đặc biệt, VQG có quần thể loài Vọc mũi hếch – loài đặc hữu hẹp của Việt Nam phân bố đông nhất và có một phần diện tích nằm trên Công viên địa chất toàn cầu Cao nguyên đá Đồng Văn, một khu thắng cảnh thiên nhiên hùng vĩ, đã và đang được Nhà nước và các tổ chức quốc tế đầu tư để bảo tồn, tôn tạo và xây dựng phục vụ cho công tác nghiên cứu khoa học, thăm quan du lịch và phát triển Kinh tế - xã hội các huyện vùng cao núi đá Hà Giang.

Giá trị to lớn và lâu dài của Vườn Quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn đối với nền kinh tế trong khu vực cũng như của tỉnh Hà Giang chính là các giá trị mà VQG mang lại trong việc duy trì cân bằng sinh thái và môi trường, chống lũ lụt, xói lở đất, các hệ thống giao thông trong vùng... Trong những năm qua Vườn Quốc Gia đã có nhiều cố gắng trong công tác quản lý, bảo vệ tài nguyên rừng và bảo tồn đa dạng sinh học tuy nhiên việc quản lý bảo vệ rừng của Vườn vẫn chịu nhiều sức ép như tệ nạn khai thác gỗ, củi và lâm sản ngoài gỗ, xâm lấn diện tích rừng làm nương rẫy,... đã và đang làm suy thoái giá trị đa dạng sinh học vô cùng quý báu. Việc ngăn chặn những tác động làm tổn hại đến tài nguyên đa dạng sinh học và quản lý bền vững tài nguyên rừng là nhiệm vụ cấp thiết không chỉ của Vườn Quốc Gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn mà còn là nhiệm vụ của các cấp, các ngành và địa phương. Do vậy tác giả nghiên cứu đề tài “*Giải pháp quản lý bền vững tài nguyên rừng vườn quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn Hà Giang*”.

2. Mục tiêu nghiên cứu

- Đánh giá thực trạng tài nguyên rừng và đa dạng sinh học tại Vườn quốc gia quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn;
- Đánh giá thực trạng công tác quản lý tài nguyên rừng và đa dạng sinh học tại Vườn quốc gia quốc gia Du Già - Cao nguyên đá Đồng Văn;
- Đề xuất một số giải pháp nhằm quản lý bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn.

3. Những đóng góp mới, ý nghĩa khoa học hoặc thực tiễn

3.1. Đóng góp của luận văn

- Hệ thống hóa những vấn đề lý luận cơ bản về phát triển bền vững tài nguyên rừng.
- Kết quả nghiên cứu góp phần bổ sung cơ sở khoa học và thực tiễn cho các nghiên cứu về phát triển bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn.
- Đề tài là tài liệu tham khảo cho các nhà quản lý của tỉnh trong việc đưa ra các chính sách, giải pháp nhằm quản lý bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Ý nghĩa khoa học, thực tiễn

- Về mặt lý luận
Luận văn tổng kết kết quả nghiên cứu lý luận về phát triển bền vững tài nguyên rừng trong thời gian qua.
- Về mặt thực tiễn
Phân tích thực trạng phát triển tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn, tổng kết và rút ra bài học kinh nghiệm cho việc quản lý bền vững tài nguyên rừng tại Vườn quốc gia Du già – Cao nguyên đá Đồng Văn.

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN TÀI LIỆU

1.1. Cơ sở lý luận của đề tài

1.1.1. Các khái niệm cơ bản

1.1.1.1. Tài nguyên rừng

Theo quan điểm học thuyết sinh thái học, rừng được xem là hệ sinh thái điển hình trong sinh quyển, rừng là sự thống nhất trong mối quan hệ biện chứng giữa sinh vật- trong đó thực vật với các loài thân gỗ giữ vai trò chủ đạo, đất và môi trường.

Rừng là một bộ phận của cảnh quan địa lý, trong đó bao gồm một tổng thể các cây gỗ, cây bụi, cây cỏ, động vật và vi sinh vật trong quá trình phát triển của mình. chúng có mối quan hệ sinh học và ảnh hưởng lẫn nhau với hoàn cảnh bên ngoài.

Rừng ở nước ta chủ yếu là rừng lá rộng thường xanh có độ đa dạng sinh học rất cao điển hình cho khí hậu nhiệt đới ẩm gió mùa.

Rừng có vai trò cực kì quan trọng đối với tự nhiên và con người. Cụ thể như đối với tự nhiên:

- ✓ Rừng là hợp phần quan trọng nhất cấu thành sinh quyển, có tác động khí hậu và mạnh mẽ đến khí hậu, đất đai và nguồn nước.

- ✓ Rừng được mệnh danh là lá phổi xanh của trái đất có vai trò điều hoà cân bằng tỉ lệ CO₂ và O₂ trong khí quyển, làm sạch bầu không khí.

- ✓ Rừng có vai trò điều hoà khí hậu thông qua việc điều tiết các yếu tố nhiệt ẩm, ngoài ra rừng còn tạo ra các hoàn cảnh tiểu khí hậu tốt cho sức khỏe của con người.

- ✓ Bảo vệ nguồn nước, bảo vệ đất chống xói mòn. Rừng có vai trò điều tiết và bảo vệ nguồn nước, là nhân cung cấp vật chất hữu cơ làm tăng độ phì của đất.

- ✓ Cân bằng sinh thái và bảo vệ đa dạng sinh học.

Đối với con người:

- ✓ Rừng cung lương thực thực phẩm cho con người.

- ✓ Cung cấp nguồn gen động thực vật và nguồn dược liệu

- ✓ Cung cấp gỗ xây dựng và gỗ gia dụng cho con người.

- ✓ Phục vụ nhu cầu nghỉ dưỡng du lịch...

- ✓ Rừng làm cho không khí trong lành hơn

- ✓ Rừng tạo ra cảnh quan đẹp phù hợp cho du lịch sinh thái